

Savunma Sanayii Şirketlerinin Özelleştirilmesi

Aytekin Ziylan

E. Mu.Tuğgeneral

Cumhuriyet Bilim Teknik, 29.12.2006

Savunma sanayi alanında yapılacak özelleştirmeler, örneğin "Makine Kimya Endüstrisi Kurumu"nun (MKE) özelleştirilmesi çok iyi düşünülerek yapılması gereken bir iş. Türk Savunma Sanayii Politikası ve Stratejisi Esasları" (TSSPSE) uygulamaya sokulmadan ve yeni bir tedarik mevzuatı hazırlanmadan bugünkü mevzuat ve uygulamalarla MKE'nin özelleştirilmesi kötü sonuçlar yaratabilir.

Savunma sanayii bulunan bütün ülkelerde devletler, özellikle, ulusal teknoloji geliştirilmesini destekler. Çünkü, teknoloji savunma sistemleri için çok önemlidir. Savunma sanayiine devlet müdahalesi, her ülke için değişik şekillerde de olsa, hepsi ulusal şirketleri, ulusal sanayii ve ülkenin teknoloji yeteneğini geliştirme amaçlıdır.

ABD bunu Savunma Sistemleri Federal Tedarik Yönergeleri'yle (DFAR'larla - Defense Federal Acquisition Regulation) güvenceye almıştır. ABD'de DFAR'lar, asıl tedarik yöntemini "Açık İhale" olarak belirlemesine karşın, aynı yönergeler bunun istisnalarının da olduğunu belirtmektedir. Bunlardan birkaçı:

° Savunma sistem üreticilerinin kriz dönemlerinde de çalışır (fonksiyonel) olmalarının sağlanması için,

° Seçilmiş üreticilerin eğitimlerine, mühendislik ve Ar-Ge çalışmalarına devam etmelerini sağlamak, işçilerin melekelerini kaybetmelerini önlemek için,

° Kritik ürün üreticilerinin üretimi kesme riski varsa, üretimin sürekliliğini sağlamak için,

açık ihaleye gidilmeyebilir ve ihale Bakanlığın seçeceği güvenilir firmaya verilir(1).

Nitekim, ABD'de 1998-2003 yılları arasında Savunma Bakanlığı'nca yapılan ihalelerin sadece %40'ı açık ihale ile yapılmış, diğer ihaleler yukarıdaki kriterlere uygun olarak bakanlıkça seçilen firmalara açık ihale yapılmadan verilmiştir (2).

Görülüyor ki, Milli Savunma Bakanlıkları (MSB'ler) sadece ihaleye çıkarak sistem tedarik eden makamlar değildir. Ulusal teknolojinin geliştirilmesine çalışan; silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarını her türlü şartta tedarik etmeyi, güvenilir sistemlerle karşılamayı garanti etmesi gereken; seçilmiş üreticilerin eğitimlerini, Ar-Ge çalışmalarına devam etmelerini sağlamaktan, işçi ve mühendislerin melekelerini kaybetmelerini önlemekten ve üretimin sürekliliğini sağlamaktan sorumlu makamlardır.

KRİTİK DURUMLARDA GÜVENCE

Tedarik, ister kamuya ait şirketlerden, isterse özel şirketlerden yapılınsın MSB'ler silahlı kuvvetlere ileri teknoloji, güvenilir sistemleri kritik durumlarda da sağlayacaklarını güvence altına almak zorundadırlar.

Gelişmiş hiçbir ülke, kendine bu güvenceyi sağlayacak tedarik sistemini kurmadan elindeki savunma şirketlerini özelleştirmeye gitmemiştir. Ülkemizde bu kapsamda savunma sistem tedarik mevzuatı yoktur. Olmayışının tehlikelerini ise, ulusal vakıf şirketleri ile MKE önlemektedir. [Görev onlara düşmektedir] çünkü, dışa bağımlı sistemler ve yabancı ortaklı şirketlerin ürünleri savunma alanında gerekli caydırıcılığı sağlayamaz, kritik zamanlarda, savaşta, üretimlerini sürdürecekleri kuşkuludur ve bu sistemler güvenilir değildir.

MKE özelleştirilirse, satın alacak şirketin, ekonomik olmaktan çıkan bir ürünü üretmekten vazgeçmesi, kendisine bir yabancı ortak bulması ve MSB'nin bunu engellememesi de olasıdır. Üretim durursa silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarının karşılanması riske girecek, yabancı ortaklık durumunda dışa bağımlılık olacak demektir.

Günümüzde savunma sistemleri yazılım kontrolünde çalışır. Sistemlerin yazılımına egemen olunmadan o sistemlerin etkin olarak kullanılması olanaklı olmadığı gibi, tam aksine "Truva atı" gibi çalışarak düşmana sizin hakkınızda gizli bilgiler vermesi dahi olasıdır.

Dolayısıyla ülke savunmasını ABD'den veya diğer yabancı bir ülkeden satın aldığımız dışa bağımlı F-16 vb. sistemlerle değil, MKE, ASELSAN, HAVELSAN gibi ulusal

şirketlerin ürettiği savunma sistemleriyle yapacağımızı bilmemiz gerekir. Bazı şirketlerin işletme problemleri olabilir. Ama bunun çözümü (ABD'de olduğu gibi kapsamlı bir "savunma sistem tedarik mevzuatı" hazırlanmadan) bu şirketleri gözü kapalı elden çıkarmak değildir.

Unutulmamalıdır ki, bugün Türk Savunma Sanayii'nin belkemiğini oluşturan Vakıf şirketlerini bugünkü gelişmiş konumlarına taşıyan vizyon ve inisiyatif sahibi şirket yöneticileri ve teknolojinin sınırlarını zorlama azim ve yeteneğine sahip teknik kadroları oldu. Örneğin, bugün Silahlı Kuvvetlerimize en güvenilir ve ileri teknoloji savunma sistemlerini sağlayan ASELSAN'ın başarılı bir şirket olarak var oluşu Genel Müdürü M. Hacim Kamoy'un eseridir. HAVELSAN işe yabancı ortakla başladığı için başlangıçta başarılı olamadıysa da şimdi ulusal yönetim altında başarıya gitmektedir.

Bu başarılar şimdi MSB'ce hazırlanan "savunma sanayii politika ve stratejileri" ve "tedarik yönergeleri" marifetiyle olmalı.

TEKNOLOJİ EDİNME HEDEFİ

MSB 1998 yılında "Türk Savunma Sanayii ve Stratejisi Esasları" (TSSPSE) dokümanını çıkardı. 20 Haziran 1998'de 98/11173 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren bu politika ve strateji esasları MSB'ce uygulanmıyor. Oysa TSSPSE ulusal savunma sanayiinin ve ulusal teknoloji yeteneğimizin gelişmesi için çok yararlı olacaktır.

Bu dokümanın en önemli özelliği, bir hedef belirlemesi, teknoloji odaklı olması ve ihtiyaç duyulan teknolojileri "milli olması zorunlu", "kritik sistem ve teknolojiler" ve "diğer" teknolojiler şeklinde gruplayarak, her grup için ayrı ayrı tedarik kriterleri belirlemesidir. TSSPSE'nin ortaya koyduğu sanayi modelinin merkezinde 'teknoloji edinme hedefi' vardır. Teknolojiler sınıflandırılarak ve bu sınıflara uygun tedarik ilkeleri tespit edilerek, teknoloji edinme ve edinilen teknolojinin özümseme sahiplenilerek geliştirilmesi, tedarik sürecinin bir parçası haline getirilmiştir. Tedarik işlevi her zaman sürekli olarak yapılan bir işlev olduğu için de, yapılan her tedarik ulusal teknoloji yeteneğimizin gelişmesine ister istemez katkıda bulunacaktır.

Tedarik yönergelerine gelince; aslında, MSB'nin tedarik yönergeleri vardır ama, bunlar ulusal teknoloji düzeyimizin geliştirilmesini, ABD örneğinde gördüğümüz gibi üretimin sürekliliğini, Ar-Ge yapılmasını, işçilerin melekelerini kaybetmemelerini vb. sağlama yönünde değil sadece "kamu maliyesinin korunması" amacıyla konulmuş hükümlerdir. Zaten bizim Kamu İhale Yasamızın amacı da kamu maliyesinin korunmasıdır, ulusal teknoloji yeteneğimizin geliştirilmesi değil (3).

Özetlemek gerekirse; kamu savunma sanayii şirketlerini özelleştirmeye gitmeden önce TSSPSE'nin uygulamaya sokulması ve ulusal teknoloji yeteneğimizi ileriye götürecektir, savunma sistemlerinde üretimin sürekliliğini güvence altına alacak, şirketlerin Ar-Ge çalışmalarına yönelmesini özendirilecek, işçilerin ve mühendislerin melekelerini geliştirmelerini sağlayacak ve dışa bağımlılığı azaltacak yeni tedarik yönergelerinin hazırlanması zorunludur. Bu sistem oluşturulmadan kamu savunma sanayii şirketlerinin "özelleştirilmesi" doğru değildir.

KAYNAKÇA :

(1) DFARS - Defense Federal Acquisition Regulation Supplement:
<http://www.acq.osd.mil/dpap/dars/dfars/index.htm> (December 2006).

(2) The Center for Public Integrity, "Outsourcing the Pentagon",
www.publicintegrity.org/pns/ (December 2006)

(3) DPT, Türkiye-AT Mevzuat Uyumu Sürekli Özel İhtisas Komisyonu Raporları:
Kamu İhaleleri.